

Sygn. akt I ACa 293/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski
Sędzia:	SA Danuta Mietlicka
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Protokolant	st.sekr.sądowy Dorota Kabala

po rozpoznaniu w dniu 13 października 2015 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o.
w L. w upadłości likwidacyjnej

przeciwko A. K.

o wydanie ruchomości i zapłatę

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 23 lutego 2015 r., sygn. akt I C 815/14

I. oddała apelację;

II. zasądza od pozwanej A. K. na rzecz powoda Syndyka Masy Upadłości (...) sp. z o.o. w L. w upadłości likwidacyjnej kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I A Ca 293/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2015 roku Sąd Okręgowy w Lublinie po rozpoznaniu sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L. w upadłości likwidacyjnej przeciwko A. K. o wydanie ruchomości i zapłatę zobowiązał pozwaną do wydania powodowi samochodu osobowego C. (...)(...), nr VIN (...) wraz z kompletem dwóch oryginalnych kluczyków, dowodem rejestracyjnym i kartą pojazdu.

Zasądził od pozwanej na rzecz powoda 16.991,87 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 30 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty.

Oddalił powództwo w pozostałej części.

Koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie zniósł, a nieuiszczonymi kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 16 kwietnia 2010 r. M. K. i jego żona A. K. zawarli w formie aktu notarialnego umowę, w której ustanowili rozdzielność majątkową i dokonali podziału majątku wspólnego. (bezsporne, umowa – k. 41-43)

W dniu 13 września 2012 (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L. zgłosiła wniosek do Sądu Rejonowego(...)w L. z siedzibą w Ś.o ogłoszenie upadłości, który został zwrócony wobec nieuzupełnienia braków w terminie (zarządzenie – k. 100).

Postanowieniem z dnia 18 grudnia 2012 r. Sąd ogłosił upadłość (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L., obejmującą likwidację majątku dłużnika, wyznaczając syndyka w osobie J. P. (postanowienie – k. 7-7v).

W dniu 13 lipca 2012 r. zostały wystawione dwie faktury:

- faktura VAT nr (...), na cenę 41.800,00 zł brutto, czyli 33.983,74 zł netto (faktura – k. 18), w związku ze sprzedażą przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w L. na rzecz A. K. (...)o (...)VIN (...), nr rej. (...), oraz

- faktura VAT nr (...), na cenę 21.200,00 zł brutto, czyli 17.235,77 zł netto. (faktura – k. 19) w związku ze sprzedażą samochodu osobowego C. (...),(...), VIN (...), nr rej. (...).

W dniu 12 listopada 2013 r. Syndyk J. P. przesłała listem poleconym pisemne wezwanie do A. K., w którym domagała się wydania (...)o (...), VIN (...) oraz samochodu osobowego C. (...),(...), VIN (...) – w terminie 7 dni. (wezwanie – k. 16).

Pozwana A. K. w chwili zawarcia przedmiotowych umów była małżonką prezesa zarządu upadłej Spółki, M. K.. (bezsporne, fakt przyznany w odpowiedzi na pozew – k. 36, zeznania pozwanej – k. 136)

Z uwagi na zawartą umowę majątkową małżeńską i pochodzenie środków finansowych z majątku osobistego pozwanej opisanej wyżej pojazdy stały się jej własnością (bezsporne, przyznanie w odpowiedzi na pozew – k. 36, zeznania pozwanej- k. 136)

Pozwana zapłaciła ceny za przedmiotowe pojazdy w dwojaki sposób, tj. 20.000,00 zł do kasy sprzedawcy, a resztę do (...) Spółki z o.o. tytułem zapłaty należności z umów leasingowych zawartych przez (...) Spółki z o.o. (dowody wpłat – k. 127, 131, zeznania pozwanej – k. 235v-136)

Samochód marki C. (...)(...), stanowi nadal własność pozwanej i znajduje się w jej posiadaniu. W posiadaniu pozwanej znajdują się również dwa kluczyki do tego pojazdu oraz dotyczące go dokumenty, tj. dowód rejestracyjny, karta pojazdu i polisa ubezpieczeniowa. (przyznanie strony pozwanej – k. 104, zeznania pozwanej – k. 136)

Natomiast drugi z pojazdów R. (...) uległ całkowitemu zniszczeniu(bezsporne).

Aktualna wartość rynkowa przedmiotowego pojazdu C. (...),(...) to 50% kwoty wskazanej w żądaniu(pryznanie strony pozwanej – k. 103, 108).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dokumentów. Za bezsporne Sąd uznał twierdzenia pozwanej dotyczące zapłaty przez nią ceny za nabyte samochody oraz dotyczące pochodzenia środków na zapłatę, a także dotyczące całkowitego zniszczenia samochodu R..

Sąd uznał, że do zawarcia umowy sprzedaży doszło w dniu 13 lipca 2012 r., co wynika z wystawionych faktur. Treść zeznań pozwanej wskazuje w ocenie Sądu również, że sprzedaż miała miejsce faktycznie w lipcu 2012 r.

Pozwana zaprzeczyła twierdzeniom powódki odnośnie wartości pojazdu R. (...), a powódka nie udowodniła aktualnej wartości pojazdu na podstawie opinii biegłego. Z tych względów Sąd ustalił wartość pojazdów zgodnie z częściowym przyznaniem pełnomocnika pozwanej(k. 103)

Pozwana, wbrew regule art. 6 k.c., nie wykazała, aby dokonane przez nią wpłaty za nabyte pojazdy pozostawały w masie upadłości, były z niej wyodrębnione, albo masa upadłości była aktualnie wzbogacona świadczeniami pozwanej.

Sąd Okręgowy zważył, że zgodnie z art. 128 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, [zwanej dalej u.p.u.n.] czynności prawne odpłatne dokonane przez upadłego w terminie sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z małżonkiem, krewnym lub powinowatym w linii prostej, krewnym lub powinowatym w linii bocznej do drugiego stopnia włącznie albo z przysposobionym lub przysposabiającym są bezskuteczne w stosunku do masy upadłości. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do czynności upadłego, będącego spółką lub osobą prawną, dokonanej z jej współnikami, ich reprezentantami lub ich małżonkami, jak również ze spółkami powiązanymi, ich współnikami, reprezentantami lub małżonkami tych osób.

Zgodnie z art. 134 u.p.u.n. jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a gdy przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości powinna być wpłacona równowartość w pieniądzech.

W przypadkach, o których mowa w ust. 1, świadczenie wzajemne osoby trzeciej zwraca się tej osobie, jeżeli znajduje się w masie upadłości oddzielnie od innego majątku lub o ile masa upadłości jest nim wzbogacona. Jeżeli świadczenie nie podlega zwrotowi, osoba trzecia może dochodzić wierzytelności w postępowaniu upadłościowym .

W ocenie Sądu przedmiotowe umowy sprzedaży były bezskuteczne wobec masy upadłości. Spełnione były bowiem wszystkie przesłanki przewidziane w art. 128 ust. 1 i 2 u.p.u.n.:

- kwestionowane czynności były odpłatne,
- zostały dokonane przez upadłego w terminie sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości,
- nabywcą była małżonka prezesa zarządu upadłej Spółki.

Bez znaczenia dla zasadności roszczenia pozostaje okoliczność podnoszona przez pozwaną, dotycząca braku pomniejszenia majątku upadłego w wyniku dokonania zaskarżonych czynności prawnych.

W ocenie Sądu Okręgowego w orzecznictwie słusznie podkreśla się, że przesłanką uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec masy upadłości na podstawie art. 128 ust. 1 u.p.u.n. nie jest spowodowanie, w wyniku jej dokonania, uszczerplenia majątku spółki. Przepis art. 128 p.u.n. nie uzależnia też sankcji bezskuteczności czynności prawnej odpłatnej od tego, czy upadły w zamian uzyskał zapłatę bądź spełnił inne świadczenie wzajemne. Jeżeli tak się stało, zastosowanie ma art. 134 § 2 p.u.n. umożliwiający zwrot świadczenia wzajemnego osobie trzeciej, o ile znajduje się w masie upadłości oddzielnie od innego majątku lub gdy masa upadłości jest nim wzbogacona, a w innym wypadku osoba trzecia może dochodzić wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

W konsekwencji Sąd uznał za uzasadnione żądanie powoda dotyczące wydania znajdującego się w posiadaniu powódki samochodu osobowego C. (...) wraz z przynależnościami w postaci dwóch kluczyków, dowodu rejestracyjnego i karty pojazdu - na podstawie art. 134 ust. 1 u.p.u.n.

Natomiast żądanie wydania polisy było nieuzasadnione. W tym zatem zakresie powództwo zostało oddalone.

Odnośnie żądania zapłaty przez pozwaną równowartości drugiego pojazdu, samochodu R., z uwagi na fakt jego zniszczenia uzasadnione jest co do zasady żądanie zapłaty jego równowartości w pieniądzech.

Jednakże ustalając wysokość kwoty podlegającej zwrotowi Sąd wskazał, że – po pierwsze równowartość uszczerbku majątkowego w masie upadłości, wywołanego zawarciem bezskutecznej z mocy prawa umowy sprzedaży, nie obejmuje wartości podatku VAT od zbytych urządzeń.

Po drugie, wobec braku wniosku powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia wartości pojazdu, Sąd ustalił jego wartość w oparciu o okoliczności przyznane przez pełnomocnika pozwanej (k. 103, 108), który określił ją na 50% kwoty wskazanej w żądaniu powódki, czyli ceny netto. Na tej podstawie uwzględnił roszczenie o zapłatę do kwoty odpowiadającej połowie wartości netto zniszczonego pojazdu, tj. 16.991,87 zł.

Odsetki ustawowe od tej kwoty Sąd zasądził od dnia następnego po wezwaniu pozwanej do zapłaty – spełnienia świadczenia pieniężnego, tj. od pierwszego dnia po dacie doręczenia pozwanej odpisu pozwu, czyli od 30 sierpnia 2014 r. [k. 31].

W pozostałym zakresie powództwo o zapłatę Sąd oddalił jako bezzasadne. Zarzut potrącenia zgłoszony przez pozwaną w tym postępowaniu Sąd uznał za bezskuteczny z trzech przyczyn.

Po pierwsze, pełnomocnik pozwanej w ramach pełnomocnictwa procesowego nie mógł skutecznie dokonać potrącenia wierzytelności powódki względem pozwanego. Potrącenie jest czynnością materialnoprawną. Tymczasem pełnomocnictwo procesowe, którym dysponuje pełnomocnik pozwanej nie obejmuje umocowania do czynności materialnoprawnych (pозwana przyznała, że nie udzielała w sprawie innego pełnomocnictwa – k. 136).

Po drugie, pozwana nie wykazała, że zapłacone przez nią kwoty znajdują się nadal w masie upadłości oddzielnie od innego majątku lub, że masa upadłości jest nadal o tę wartość wzbogacona (art. 6 k.c. i art. 134 § 2 u.p.u.n.).

Po trzecie, rzekome świadczenie należne pozwanej ma charakter pieniężny i dlatego, jak słusznie podkreśla się w literaturze przedmiotu, powinno zostać przez nią zgłoszone i realizowane w postępowaniu upadłościowym.

Za bezzasadny Sąd uznał zarzut pozwanej dotyczący nadużycia przez powoda prawa podmiotowego (art. 5 k.c.). Pozwana, dokonując bezskutecznej wobec masy upadłości czynności prawnej, postępowała co najmniej lekkomyślnie, bo wiedząc o kłopotach finansowych Spółki (co przyznała w odpowiedzi na pozew – k. 36), nie może skutecznie powoływać się na konstrukcję nadużycia prawa podmiotowego.

Z uwagi na wynik procesu, w tym nieuwzględnienie zarzutu potrącenia podniesionego przez stronę pozwaną, a także częściowe umorzenie postępowania, a nadto fakt, że syndyk dopiero w toku procesu uzyskał wiedzę o zniszczeniu jednego z pojazdów, koszty procesu Sąd wzajemnie zniósł na podstawie art. 100 k.p.c.

Na podstawie art. 113 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Sąd nieuiszczonymi kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo [pkt I i II wyroku] i zarzucając sądowi pierwszej instancji

Naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) art. 134 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. z 2015 r. poz. 233) poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w wyniku czego Sąd błędnie uznał, że każda czynność upadłego bezskuteczna na podstawie przepisów prawa lub uznana za bezskuteczną prowadzi do powstania roszczenia o wydanie świadczenia wzajemnego w naturze lub jego równowartości w pieniądzu i bez znaczenia dla powstania takiego roszczenia jest okoliczność czy na skutek tej czynności majątek upadłego uległ pomniejszeniu bądź nie zwiększył się oraz bezpodstawnie uznał prawo powoda do żądania wydania ruchomości w postaci samochodu osobowego C. (...) (...) nr VIN (...) wraz z dotyczącymi tego pojazdu: kompletem dwóch oryginalnych kluczyków, dowodem rejestracyjnym i kartą pojazdu oraz zwrotu równowartości samochodu R. (...) nr nadwozia (...).

2) art. 5 Kodeksu cywilnego poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w wyniku czego Sąd błędnie uznał, iż roszczenie powoda nie narusza zasad współzycia społecznego oraz nie stanowi nadużycia przez powoda prawa.

Pozwana wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Powódka wносиła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelacja pozwanej jest bezzasadna. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni art. 134 ust. 1 p.u.n. , mając na uwadze treść całego art. 134 p.u.n. oraz art. 128 p.u.n. Wykładnia ta została w całości oparta na wykładni dokonanej przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 kwietnia 2010r. , w sprawie IV CSK 424/09, którą Sąd Apelacyjny w całości podziela.

Zgodnie z tym stanowiskiem każda czynność prawna odpłata dokonana przez upadłego w warunkach określonych w art. 128 ust. 1 i 2 p.u.n. jest bezskuteczna do masy upadłości z mocy samego prawa. Sankcja bezskuteczności czynności prawnej nie jest uzależniona od tego czy upadły w zamian uzyskał zapłatę bądź czy kontrahent upadłego spełnił inne świadczenie wzajemne. W konsekwencji bezskuteczność takiej czynności prawnej prowadzi do powstania roszczenia upadłego przewidzianego w art. 134 ust. 1 p.u.n. o wydanie utraconego majątku w naturze bądź jego równowartości. Roszczenie to uzasadnione jest tylko wówczas gdy skutek dokonanej bezskutecznej czynności nastąpiło przesunięcie majątkowe, wskutek którego majątek upadłego nie jest taki sam jak przed dokonaniem bezskutecznej czynności.

W okolicznościach sprawy niniejszej powyższe przesłanki wystąpiły. Wskutek zawartych umów sprzedaży samochodów oczywiście doszło do przesunięcia majątkowego w majątku upadłego polegającego na przeniesieniu samochodów z majątku upadłego do majątku pozwanej. Wskutek tej czynności majątek upadłego nie jest „taki sam” jak przed dokonaniem bezskutecznej czynności, gdyż upadły wyzbył się samochodów.

Kwestia uzyskania przez upadłego ekwiwalentu w postaci zapłaty ceny nie ma wpływu na ocenę zawartych pomiędzy stronami umów jako bezskutecznych i ocenę skuteczności roszczenia powoda o wydanie przedmiotu tych umów w naturze lub ich równowartości.

Okoliczność ta może natomiast skutkować powstaniem roszczenia kontrahenta umowy zawartej z upadłym o zwrot świadczenia wzajemnego, ale pod warunkiem, że świadczenie wzajemne znajduje się w masie upadłości oddzielnie od innego majątku lub gdy masa upadłości jest nim wzbogacona, a w innym wypadku osoba trzecia może dochodzić wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

Jak wskazał Sąd Okręgowy w swym uzasadnieniu, a co nie jest kwestionowane w apelacji, pozwana nie wykazała aby zapłacona kwota znajdowała się w masie upadłości oddzielnie od innego majątku, bądź, że skutek jej zapłaty masa upadłości jest nią wzbogacona.

Nie oznacza to jednak, że kontrahent upadłego traci prawo do dochodzenia zwrotu zapłaconej ceny. Jednakże może tego skutecznie dochodzić wyłącznie w postępowaniu upadłościowym – art. 134 § 2 p.u.n.

Taka wykładnia wskazanych przepisów, nie pozbawia pozwanej prawa do dochodzenia zwrotu zapłaconej ceny, co podważa zasadniczy argument pozwanego dotyczący naruszenia art. 5 kc. Pozwana ma prawo dochodzić zapłaty ceny w postępowaniu upadłościowym. Bezskuteczność dochodzenia zwrotu zapłaconej ceny w trybie postępowania upadłościowego nie została przez pozwaną wykazana.

Ponadto w ocenie Sądu Apelacyjnego w działaniu powoda nie sposób dopatrzeć się nadużycia przysługującego mu prawa skoro powód podejmuje działania, do których uprawnia go wprost art. 134 p.u.n. w zw. z art. 128 p.u.n.

Celem leżącym u podstaw art. 128 i 134 p.u.n., a także innych przepisów działu trzeciego ustawy, jest ochrona wszystkich wierzycieli upadłego, a nie tylko niektórych z nich. Chodzi o to, aby czynności prawne zdziałane przez

upadłego z określonym kręgiem podmiotów nie wpływały negatywnie na możliwość zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym wszystkich wierzycieli.

Treść art. 128 p.u.n. skutkująca z mocy samego prawa bezskutecznością umów pomiędzy reprezentantami upadłej spółki a ich małżonkami oparta jest na domniemaniu, że czynność taka dokonana jest z założenia w celu pokrzywdzenia pozostałych wierzycieli upadłego. Uzasadniony jest zatem wniosek, że dokonanie takiej czynności przez strony bezskutecznej umowy jako podjętej w celu pokrzywdzenia wierzycieli, jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Strony takiej umowy naruszają zatem zasady współzycia społecznego. Zgodnie zaś z przyjętym powszechnie w orzecznictwie i doktrynie stanowiskiem, stosowanie art. 5 kc nie może służyć ochronie osób, które same swym działaniem naruszają zasady współzycia społecznego.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację pozwanej jako bezzasadną i na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc w zw. z § 2 ust. 2, § 6 pkt 5 i § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu [Dz.U. 163, poz.1348], zasądził od pozwanej na rzecz powoda 1800zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.